

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

IQTISODIY BARKAMOLLIK MASALASI ISLOM TALQINIDA (IJTIMOIY FALSAFIY TAHLIL)

Sharipova Lola Anvarovna

UzTransgaz AJ «Xotin-qizlar masalalari bo'yicha, boshqaruv raisi maslahatchisi.

Annotatsiya: Barqarorlik (stability) tushunchasi turli kontekstlarda turlicha ma'noga ega bo'lishi mumkin. Umuman olganda, barqarorlik muayyan holatning yoki tizimning uzoq muddat davomida o'z o'rnida qolish qobiliyatini anglatadi. Iqtisodiy barqarorlik bu iqtisodiyotning o'zgarishlarga nisbatan chidamli va uzoq muddatli rivojlanish imkoniyatlarini saqlab qolish qobiliyati. Bu jumladan, inflyatsiyaning past va barqaror darajasi, bandlik, daromadlarning adolatli taqsimlanishi va iqtisodiy o'sish kiradi.

Kalit so'zlar : kapital, barqarorlik, iqtisodiyot, inflyatsiya, zakot

ПРОБЛЕМА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ В ИНТЕРПРЕТАЦИИ ИСЛАМА (СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ)

Аннотация: Понятие стабильности может иметь разные значения в разных контекстах. В целом, стабильность означает способность определенного государства или системы оставаться на месте в течение длительного периода времени. Экономическая стабильность – это способность экономики противостоять изменениям и сохранять возможности долгосрочного развития. К ним относятся низкая и стабильная инфляция, занятость, справедливое распределение доходов и экономический рост.

Ключевые слова: капитал, стабильность, экономика, инфляция, закят.

THE PROBLEM OF ECONOMIC PERFORMANCE IN THE INTERPRETATION OF ISLAM (SOCIAL PHILOSOPHICAL ANALYSIS)

Abstract: The concept of stability can have different meanings in different contexts. In general, stability refers to the ability of a certain state or system to remain in place for a long period of time. Economic stability is the ability of the economy to be resistant to changes and maintain long-term development

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

opportunities. These include low and stable inflation, employment, equitable income distribution and economic growth.

Key words: capital, stability, economy, inflation, zakat

Birlashgan Millatlar Tashkilotining 2022 yilgi mamlakat faoliyati to'g'risidagi hisobotida O'zbekiston hukumati bilan hamkorlik qiluvchi BMTning 25 ta sub'yekti faoliyatining asosiy yutuqlari va natijalari taqdim etilgan. Hisobot BMT tizimi keng ko'lamli hamkorlar bilan yaqin hamkorlikda 2030 yilgacha Barqaror rivojlanish kun tartibiga erishish bo'yicha majburiyatni ayollar va qizlar, yoshlar va aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlari uchun aniq natijalarga aylantirganining ko'plab usullarini namoyish etadi. O'zbekiston yanada adolatli, teng va barqaror jamiyat qurish bo'yicha umumiy qarashlar doirasida. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun davlat va markaziy banklar turli iqtisodiy siyosatlarni amalga oshiradilar. Bularga pul-kredit siyosati, soliq va byudjet siyosati, savdo siyosati va mehnat bozori siyosati kiradi. Bu siyosatlar iqtisodiyotning muvozanatini ta'minlashga va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan[1]. Islomda iqtisodiy barkamollik masalasi juda muhim o'rin tutadi va u moddiy farovonlikni ma'naviy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan. Hukumat 16 ta milliy BRM, 125 ta vazifa va 206 ta ko'rsatkichni ularni amalga oshirishni yengillashtirish uchun ma'qulladi. Islom iqtisodiyoti adolat, barqarorlik va ijtimoiy hamjihatlikni ta'minlashga intilgan holda, insonlarning moddiy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirishni maqsad qiladi. Bu masalaga yondashuvda quyidagi asosiy tamoyillar va qadriyatlar muhim ahamiyatga ega: Islom iqtisodiyotining asosiy printsiplaridan biri adolatdir. Qur'onda va Hadislarda adolatli bo'lish, zulmga yo'l qo'ymaslik haqida ko'pgina oyatlar va hadislar bor. Adolat iqtisodiy faoliyatda ham o'z aksini topishi kerak. Bu printsipl bo'yicha barcha insonlar o'z mehnatiga yarasha haq olishi va iqtisodiy imkoniyatlardan teng foydalanishi lozim. Islomda zakot berish va sadaqa qilish muhim ibodatlardan hisoblanadi.

Zakat — bu boylkning belgilangan qismini kambag'allar va muhtojlarga berishdir. Bu ijtimoiy adolatni ta'minlash va kambag'allikni kamaytirishga qaratilgan. Sadaqa esa ixtiyoriy ravishda muhtojlarga yordam berishdir[3]. Bu qadriyatlar jamiyatda ijtimoiy himoyani ta'minlashga va moddiy farovonlikni adolatli taqsimlashga xizmat qiladi. Islomda iqtisodiy faoliyatda halol va harom

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

tushunchalari muhim ahamiyatga ega. Halol mol-mulk halol yo'llar bilan, ya'ni adolatli va to'g'ri usullar bilan topilishi kerak. Harom yo'llar, ya'ni aldash, firibgarlik, ribo (foiz) olish va boshqa nojoiz usullar qat'iy taqiqlangan. Bu qoida iqtisodiy faoliyatda axloqiylikni ta'minlashga va adolatni saqlashga qaratilgan. Islom mehnat va ishlab chiqarishga katta e'tibor qaratiladi. Islom insonlarni mehnat qilishga, ijtimoiy va iqtisodiy hayotda faol bo'lishga undaydi. Mehnat qilish nafaqat shaxsiy manfaat uchun, balki jamiyatning umumiy farovonligi uchun ham xizmat qilishi kerak. Har bir insonning mehnati qadrlanishi va adolatli baholanishi lozim. Islomda mol-mulk va boylikka ega bo'lish insoniy haq-huquqlardan biri hisoblanadi, ammo bu boylikni adolatli va halol yo'llar bilan topish va sarflash talab etiladi. Boylik jamiyat manfaatlari yo'lida foydalanilishi kerak, va shaxsiy manfaatlar ijtimoiy adolat va hamjihatlikka zid bo'lmasligi lozim. Islom iqtisodiyotida barqarorlikni ta'minlash uchun zulm va zulmga yo'l qo'ymaslik, iqtisodiy faoliyatda adolatli bo'lish, muhtojlarga yordam berish, halol va haromga rioya qilish kabi tamoyillar muhim o'rin tutadi. Bu qoidalar iqtisodiy tizimni barqaror va adolatli qilib tashkil etishga yordam beradi. Iqtisodiy barqarorlik — bu iqtisodiyotning uzoq muddat davomida barqaror va izchil rivojlanish qobiliyatidir.[5] Bu tushuncha bir qancha omillarni o'z ichiga oladi, jumladan:

1. **Inflyatsiyaning nazorat qilinishi:** Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Past va barqaror inflyatsiya darajasi moliyaviy rejalashtirishni osonlashtiradi va biznes muhitini barqaror qiladi.

2. **Ishsizlik darajasi:** Barqaror iqtisodiyotda ishsizlik darajasi past va barqaror bo'lishi kerak. Ishsizlikning past darajasi aholi bandligini ta'minlab, iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi.

3. **Iqtisodiy o'sish:** Barqaror iqtisodiyot uzluksiz va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Bu o'sish iqtisodiy resurslarning samarali ishlatilishini va umumiy farovonlikning oshishini ta'minlaydi.

4. **Davlat moliyasi:** Davlat budjeti balanslangan bo'lishi va davlat qarzi nazorat ostida bo'lishi kerak. Bu davlatning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi va iqtisodiy inqirozlardan himoya qiladi.

5. **Valyuta kursi barqarorligi:** Barqaror valyuta kursi xalqaro savdo va investitsiyalarni osonlashtiradi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotning barqarorligini oshiradi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

6. **Moliyaviy tizimning barqarorligi:** Banklar va moliyaviy institutlar barqaror bo'lishi kerak. Moliyaviy inqirozlar iqtisodiy barqarorlikka jiddiy zarar yetkazishi mumkin, shuning uchun moliyaviy tizimning barqarorligi juda muhimdir.

7. **Savdo balansi:** Savdo balansi, ya'ni eksport va importning muvozanati, iqtisodiy barqarorlikning asosiy omillaridan biridir. Savdo defitsiti yoki ortiqchasi uzoq muddatda iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.⁶

Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun davlat va markaziy banklar turli iqtisodiy siyosatlarni amalga oshiradilar. Bularga pul-kredit siyosati, soliq va byudjet siyosati, savdo siyosati va mehnat bozori siyosati kiradi. Bu siyosatlar iqtisodiyotning muvozanatini ta'minlashga va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan Islom moliyasida foizsiz ishlash kontseptsiyasi (ribo) asosiy tamoyillardan biri bo'lib, u islom shariatida harom deb hisoblanadi. Islom moliya tizimi foizsiz ishlashni adolatli va etik iqtisodiy faoliyatni ta'minlashning asosiy vositasi deb biladi. Bu kontseptsiyaning ko'plab afzalliklari mavjud. Foizsiz ishlash adolatlilikni ta'minlashga qaratilgan.

Foizga asoslangan moliya tizimlarida boylar o'zlarining kapitallarini oshirishlari mumkin, hozircha kambag'allar yoki qarzdorlar ko'proq iqtisodiy bosimga duch keladilar[4]. Foizsiz moliya tizimi bu tafovutlarni kamaytirishga va adolatlilikni ta'minlashga yordam beradi. Foizsiz moliya tizimi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Foizli qarzlarni iqtisodiy o'zgarishlar va tanazzullarga sabab bo'lishi mumkin. Foizsiz ishlashda, sarmoyalar real iqtisodiy faoliyatga qaratilgan bo'ladi, bu esa barqarorlik va izchillikni ta'minlaydi. Islom moliyasi tavakkalni (xatarni) bir tomonlama emas, balki taraflar o'rtasida teng taqsimlashni nazarda tutadi. Bu ya'ni sarmoyador va tadbirkor huddi bir xilda xatarni bo'lishadilar. Bu holatda, har ikki tomon ham iqtisodiy faoliyatdan foyda ko'rishlari mumkin va zarar ham teng taqsimlanadi. Foizsiz moliya tizimi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Adolatli va teng taqsimlash, aholining kambag'al qatlamlariga yordam berish va umumiy farovonlikni oshirishga qaratilgan. Bu ijtimoiy muvozanat va hamjihatlikni ta'minlaydi. Islom moliyasi axloqiy va etik qoidalarga asoslanadi. Foizsiz ishlashda moliyaviy faoliyat adolat, to'g'rilik va insonparvarlik tamoyillariga mos keladi. Bu esa jamiyatda umumiy axloqiy standartlarning saqlanishiga yordam beradi. Foizsiz moliya tizimi sarmoyalarni real iqtisodiyotga kiritishga undaydi. Sarmoyadorlar o'z mablag'larini ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish va real iqtisodiy faoliyatga sarflaydilar. Bu esa iqtisodiy o'sish va

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

rivojlanishga yordam beradi. Foizli qarzlarning aholini qarzga botirishga olib kelishi mumkin. Foizsiz moliya tizimida qarz oluvchilar foizlardan qochishadi, bu esa qarzdan qutulish imkoniyatlarini oshiradi va ularning iqtisodiy holatini yaxshilaydi.[2]

Xulosa

Islom iqtisodiy barkamollik insonning moddiy va ma'naviy rivojlanishi bilan bog'liq. Islom iqtisodiyoti adolat, halollik, zakot va sadaqa kabi qadriyatlarga asoslanadi. Bu qoidalar ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, kambag'allikni kamaytirish va umumiy farovonlikni oshirishga qaratilgan. Islom iqtisodiyotida insonning ma'naviy rivojlanishi ham muhim o'rin tutadi, bu esa umumiy iqtisodiy barkamollikning asosidir. Islom moliyasida foizsiz ishlashning ko'plab ijobiy jihatlari mavjud. Bu tizim adolat, barqarorlik, tavakkalni taqsimlash va axloqiy qoidalarga asoslangan bo'lib, umumiy iqtisodiy barkamollikni ta'minlashga qaratilgan. Foizsiz ishlash moliyaviy va iqtisodiy faoliyatni adolatli va etik me'yorlarga muvofiq olib borishga yordam beradi.

Adabiyotlar

1. Ahmadjonov, A Abdullayev, M Mamayusupov, O Umarjonov. (2021). Raqamli iqtisodiyotda boshqaruv muammolari. Science and Education, 2(10), 636-642. b
2. AA, Mulaydinov Farkhod Muratovich. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY ANAMIYATI. AXBOROTKOMMUNIKACIYA TEXNOLOGIYALARI VA TELEKOMMUNIKACIYALARNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA ECHIMLARI ONLAIN RESPUBLIKA ILMIIY-TEHNIK ANJUMANINING MA'RUZALAR T'PLAMI, 2 (6), 794 b.
3. Akhmadjonov, A Abdullayev, A Abdupattayev, M Sul'tonov. (2021). ISLAMIC BANKING MANAGEMENT, ASSETS AND LIABILITIES. Scientific progress, 2 (6), 1525-1532 b.
4. MMQ Tojiyeva, AAU Abdullayev. (2021). THE USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN STATISTICAL DATA COLLECTION. Asian Journal of Multidimensional Research 10 (12), 250-254 b.
5. O Akhmadjonov, A Abdullaev, B Umarjonov, M Shamsiddinov. (2021). ISLOM MOLIYASINING XUSUSIYATLARI. Scientific progress 2 (8), 634-638 b.

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 6, 30 Июнь

6. www.wikipedia.com
7. www.chat.openai.com
8. <https://uzbekistan.un.org/uz/>